

СУ“ ЦАНКО БАКАЛОВ ЦЕРКОВСКИ”
с. Никола Козлево, ул. " Гр. Узунов" 5, общ. Н. Козлево, обл. Шумен
e-mail: sounkozlevo@abv.bg; www.sounkozlevo.org ; tel.: 05328 2188

“ОБРАЗОВАНИ И С ПРОФЕСИЯ—ШАНС ЗА ВСЕКИ”

2018— 2019 Г.

ЕКИП

Ръководител на проект:

Катилиян Костадинов—Директор СУ

Председател на екип:

Емилия Минчева зам. Директор СУ

Координатор—Силвия Георгиева—учител

Членове:

Сечгюл Халилова—учител

Недялка Радева—учител

Евгений Генчев—учител

Рефат Хюсеин—учител

Ивелина Христова—учител

Росина Йорданова—учител

лексикални елементи, жаргонни изрази.

16. Поставя се знак за завършена синтактична цялост(точка, въпросителна)в края на заглавие, без то да изисква това.

17. Ограждане със скоби на нежелан израз, вместо да се зачеркне.

18. Най-честата грешка е разместването на запетая пред втория съюз от употребени два съюза. Елин-Пелиновите герои са приземени хора, въпреки(,) че са мечтатели по душа.

19. Запетая, разделяща съчетание от предлог и относително местоимение, използвано за връзка в сложното изречение. Мигът, в(,)който Шибил прави съдбоносния си житейски избор, е може би тъкмо срещата с любовта.

За да бъде отстранена опасността от пунктуационна грешка, се използва пунктуационен анализ. Дори и при работа с компютър няма програма, с която да се провери дали всичко е наред с пунктуацията, още повече, че пишещият понякога може да избира между пунктуационни знаци, които да използва. Ето защо е целесъобразно след окончателно написване на текста той да бъде прочетен с критично око специално за пунктуационни и за правописни грешки. И те, естествено, да бъдат отстранени.

8. Пропуснат знак точка и запетая при изброяване (напр. в план на текст).

9. Пропуснато тире при изброяване. Трима са изкусните разказвачи в класическата ни художествена литература ( ) Ив. Вазов, Елин Пелин, Й. Йовков.

10. Пропуснато малко тире при отбелязване на сравнителна степен – напр. Човекът у Елин Пелин е по( ) скоро праволинеен, следващ една предна-чертана нишка в живота. Излишен пунктуационен знак

11. Често пъти се поставя излишна запетая при употреба на вметнати части, които не се ограждат с този пунктуационен знак – Например(,) едно от стихотворенията на тази тема е “Спи езерото” от Пенчо Славейков.

12. Поставя се неправилно запетая пред подчинено изречение, когато е въведено с уточняващо наречие като едва, само, чак и подчинителен съюз. Той се утвърждава като автор(,) едва когато издава три големи романови форми.

13. Поставят се кавички при цитиране на строфа от стихотворен текст.

14. Поставят се кавички при назоваване на приложения – названия на улици, булеварди, квартали. Аз живея в кв.(“)Люлин(“), където се намира офисът на вашата фирма.

15. Поставят се кавички за преносна употреба на дума, използвана с пряко значение. Писателят си служи с такива(“)нетрадиционни (“) средства за поетиката като разговорни

По-важни правописни правила:

Правописната норма урежда единни начини

за писане на морфемите, на думите, на главните и на малките букви, на съкращенията и др. Всички морфемите се пишат по еднакъв начин, независимо от промените, които настъпват с тях при изговаряне.

1. Променливо я. Променливото я се изговаря и се пише като я ,ако е под ударение и се намира пред твърда сричка (сричката е твърда,ако след съгласна следва а,о,у,ъ) или в края на думата. Променливо я се изговаря като е пред мека сричка (сричката е мека,когато следват е,и,я,ю,ьо – напр. видял-видели).Ако след сричката,съдържаща променливо я има ж,ч,ш, тогава я се променя в е – напр. сняг-снежен.

2.Членуване. Пълната членна форма се използва,когато съществителното или прилагателното име в м.р. ед.ч. е подлог или сказуемно определение в изречението и може да се замества с личното местоимение той. Кратката членна форма се употребява,ако името не изпълнява роля на подлог (може да се замести с личното местоимение него,нея). Мекият вариант на членната форма – я/-ят се използва: а) ако се членуват съществителни имена ден,зает,кон,крал,лакът,нокът,огън,път,сън,цар (напр. лакътя, а не лакъта) и б) ако се членува съществителното име с наставка за деятел- -ар,-яр,-тел (напр. юбилярят ,а не юбилярът).Понякога правописната грешка може да доведе до правоговорна грешка.Напр. неправилното –[йубилъаръ] вм. Правилното – [йубилъарйъ].изговор и обратното—небрежен изговор

[ас седъ] вм. [ас седйъ] може да породи правописна грешка: седъ вместо седя. Спазването на правописните правила е предпоставка за правилен изговор и обратното. Формата за членуване на съществителни имена в ж.р. ед.ч. е –та .В случай, че думата завършва на –т , съгласната се удвоява (напр. вест-вестта) и ако завършва на –щ, -та се пише след съгласната – (напр. нощта,свещта).

3.Непостоянно ъ. Не трябва да се смесват ъ и а , когато са в наударена сричка.Напр. мисъл (чува се мисал), при проверка се образува формата мисли.Извада ъ неударено,а неударено а се записва –напр. повикал – по-викали.

4.Подвижно ъ.Съчетанията –ръ, -лъ/-ър, -ъл зависят от броя на следващите ги съгласни.Пише се и се изговаря –ръ, -лъ, ако следват две или повече съгласни.Ако съгласната,която следва,е една,се пише и изговаря –ър, -ъл. –напр. гълтам-гълтна.Изкл. повърхност, мъртва , кръвообращение.

5.Чужди думи със завършек –ея, -ия образуват прилагателни имена с наставка –еален и –иален, напр. идея-идеален; материя-материален;Италия-италиански; но християнски.

6.Удвояване на съгласни: -нн-, -тт-.При изпадане на е от наставка –нен се удвоява н (напр. пламенен-пламенна , но: особен-особена).За удвояване на т вж.т.2. 4

7.Струпване на съгласни. Съгласната с изпада от форми, образувани с наставка –ски. Напр. чешки, а не чехски, букурещки, а не букурешки. И обратно: съгласната т/д не изпада от форми с наставка – стн-, - здн-, напр. звездна, радостна, постна (от пост), но раснал (от расна).

Често допускани пунктуационни грешки: Пунктуационните грешки може да се групират в три вида: пропуснат пунктуационен знак; излишен пунктуационен знак; разместен пунктуационен знак. Пропуснат пунктуационен знак

1. Най-често се пропуска т.нар. ограждаща запетая след обособена част-напр. Ирина, едно от постиженията на Д.Димов при изграждане на литературния характер( ) се откроява със своята жизненост и психологическа дълбочина.

2. Също често се пропуска запетаята пред обособена част (пред минало деятелно причастие). Израснали в града ( ) те трудно могат да почувстват красотата на селския пейзаж.

3. Втора по честота на допускане е грешката, при която не се поставя запетая при вметнати изрази –напр. Огнянов е свободолюбивец, Кирик Стефчов( ) напротив( ) е лоялен поданик на Османската империя. Изглежда( ) търсенията на автора са свързани най-вече със загадъчната същност на човешката душевност.

4. Пропуснатата запетая в състава на сложното изречение, за да се отдели подчиненото изречение, с въвеждащ съюз да, с дали, кога –Трудно е да се даде еднозначен отговор на въпроса( ) дали образът на Бай Ганьо е само национален или само социален тип.

5. Пропуснатата втората “ограждаща” запетая след подчиненото изречение, което “разкъсва” главното изречение. пример: Героят, който ме кара да се замислям за силата на човешките амбиции( ) е Борис Морев от “ Тютюн”.

6. Пропуснатата запетая при еднородни части. На мен ми се иска да науча нещо за майка й( ) баща й( ) роднините й.

7. Пропуснати кавички при цитиране.

Въпросителният знак е графичен завършек на самостоятелни синтактични цялости, изразяващи въпрос. Когато последната част на едно изречение със сложен строеж е оформена като въпрос, на края на изречението се пише въпросителна. Четох, че някъде се споменава за това явление, но защо никъде не е обяснена същността му? Ко-гато въпросът е изразен с подчинено изречение, в края на сложното изречение не се поставя въпросителна, а точка. Пишете му незабавно кога ще се проведе събранието. Ако заглавието е оформено като въпрос, отправен към читателите, се поставя в края въпросителен знак. Има ли живот след смъртта? Но ако въпросът е реторичен, въпросителен знак не се поставя. Въпросителен знак (понякога съчетание от въпросителен и удивителен) се използва и след думи, когато пишещият изразява недоумение или съмнение. Той твърди, че е бил по същото време извън страната (?) и няма нищо общо със случилото се.

10. Употреба на удивителен знак.

Удивителната е графичен завършек на самостоятелни синтактични цялости, които изразяват силно чувство или ка-тегорична заповед. Ако изразеното чувство е по-слабо, пишещият може да използва точка в края на изречението. В такива случаи на заменяемост говорим за синонимия на пунктуационни знаци (и по-конкретно за синонимия меж-ду точка и удивителен знак). Удивителна се поставя след обръщения и междуметия, с които се предава силно чувство. О, Шипка! В случай, че пишещият иска да подчертае несъгласие, да изрази ироничен смисъл, породен от цитирани думи, може да постави след тях удивителна, оградена в скоби. Ти смяташ, че той е мъдър(!) човек?

.8. Разграничаване на и/й. Съгласната й се пише в края на думи – критерий, Софроний, Методий. Окончанието за множествено число е и, а не й. Напр. линии, а не линий.

9. Главни и малки букви. Писането на главни и на малки букви зависи от: а) синтактични; б) морфологични и в) стилистични особености. а) Синтактичните особености определят писането на главна буква в началото на изречението, при разграничаване на пряка от непряка реч, при отделяне на обръщение и писането му на нов ред (напр. Уважаеми господин Директоре). Подзаглавие, сочещо вида на текста, се пише с главна буква. Напр. Трагичното в образа на Борис Морев от романа на Д. Димов “Тютюн”

Професии, звания и титли, предхождащи имена, се пишат с главна буква, ако са използвани извън текст. Проф. Мирослав Янакиев; Д-р Иван Петров.

С малка буква се пишат съществителни имена, образувани от названия на литературни герои, ако тези имена са се превърнали в нарицателни за назоваване на качества. Напр. Той е свободолюбив и горд – един истински донкихот.

Ако нарицателните приложения са станали част от имената на литературни персонажи, исторически фигури, то те се пишат с главна буква. Напр. Бай Ганьо, Иванчо Йотата, Захари Зограф. Бог и неговите названия – Господ, Спасителят, Бог-Отец, Бог-Син, Светият дух, както и личните местоимения, заместващи названията на християнския бог, се пишат с главна буква.

Морфологичните особености са свързани с разликата между съществителни собствени и съществителни нарицателни имена.

Форми за множествено число на собствени и фамилни имена , завършващи на –овци, -ови, -ини, -еви, назоваващи лични, бащини и фамилни имена, се пишат с главна буква: Той е от Миладиновците (Миладиновите). Когато тези форми за множествено число се използват като нарицателни за качества, се пишат с малка буква. Напр. Човешкият напредък се дължи на нютоновците. С главна буква се пишат прилагателни имена за назоваване на лично притежание – Бо-тежи стихотворения, Вазови романи. Притежателното прилагателно се пише с главна буква, полуслято (с тиренце), ако е образувано от две имена. Кирило-Методиева азбука; Елин-Пелинов разказ.

Притежателните прилагателни, използвани като термини, в преносно значение или като част от фразеологично словосъчетание, се пишат с малка буква: ахилесова пета, питагорова теорема, прокрустово ложе. Прилагателни имена, образувани от собствени имена, но назоваващи произход или отношение, се пишат с малка буква: вапцаровска вяра (вяра като на Вапцаров). в Стилистичните особености произтичат от изразяваното отношение на пишещия към написаното, предполагат поставяне на логическо ударение, влияние на традицията. С главна буква се пишат личните и притежателните местоимения във 2 л. мн. ч. при кореспонденция за изразяване на учтивост и уважение (Вас, Вие, Вашите). Титли също се пишат с главна буква при обръщение без името (Ваше Превъзходителство, Г-н Професоре, Г-н Директоре)

10. Слято, полуслято и разделно писане. В книжовния български език разделено се пишат съставните думи и синтактичните съчетания, а слято или полуслято се пишат сложните думи.

училища, университети, библиотеки, фондации, асоциации, дружества и пр.

Напр. Софийски университет “Св. Кл. Охридски”. За ограждане на названия на: вестници, списания, поредици, книги, произведения на изкуството – напр. поредица “ Езикова култура” . Кавичките се запазват при заглавия, променени граматично за нуждите на текста – напр. “Излезе от печат втори том на “Българския етимологичен речник”. Кавички не се използват при названия на общини, на улици, булеварди, квартали, жилищни комплекси в адреси на писма и други пощенски пратки: ж.к. Люлин, ул. Любен Каравелов.

г) кавички се използват със стилистична цел – за изразяване на иронично отношение или недоверие към чуждо твърдение, или за подчертаване на необичайна езикова употреба. Напр. Неговите “чести” посещения бяха причина двамата съвсем да престанат да се виждат.

8. Употреба на точка.

Пунктуационният знак точка служи за отделяне на самостоятелни синтактични цялости. Тя е графичен завършек на съобщително (повествователно), както и на подбудително (повелително) изречение, изказа-но със спокоен тон. Точка не се пише в края на изречение, ако то е цитат, сентенция, пример за илюстрация и е включено в рамките на друго изречение. Всички добре знаем пословицата “Блага дума железни врата отваря”, но колцина от нас я прилагат в общуването. Не се поставя точка след самостоятелно употребени заглавия, имена на автори, подписи. При номериране на рубрики с арабски цифри точка се поставя след всяка цифра. Напр. 1.2.1., 1.2.3. и т.н. Точка се поставя след арабски цифри, с които се означават числителни редни: 12. клас = дванадесети клас.

9. Употреба на въпросителен знак.

Прието е в художествените текстове да се използват тирета за отделяна на пряка реч. Ако пряката реч е отделна реплика и “разкъсва” авторската реч, се отделя с кавички. “Бяла лястовичка – мислеше си той. – Има ли я!”

б) при цитиране.

Ако цитираният израз е граматически и смислово свързан с авторския текст, кавичките означават границата между свой и чужд текст.

Напр. С употребата на глагол в ед.ч. от изрази “лъжа и робство на тая пуста земя царува” се постига представа за сливането на робството и лъжата.

Внимание: При цитиране не бива да се допуска разрушаване на граматическата съчетаемост между своя и чужда реч:

Напр. Поетът не може равнодушно да гледа “ турчин да бесней над бащино ми огнище” (По-добре: Поетът не може равнодушно да гледа на османските жестокости. Лирическият човек изрича:

“та сърце, майко, не трае/да гледа турчин, че бесней/над бащино ми огнище”.) Когато се цитира строфа от стихотворен текст, не се използват кавички, защото графично е обозначена границата между стихотворен и нестихотворен текст. Ако цитатът е набран с друг шрифт или е на нов ред, не е необходимо използването на кавички. Ако в цитирания израз има вътрешен цитат, не се използват кавички двукратно, а еднократно. Мото не се огражда в кавички.

в) за означаване на приложения, изразени със собствени или нарицателни имена, приети като названия на театри, кина,

Сложните думи са образувани от две или повече основи, като едната пази граматическите си особености; със или без съединителна гласна; имат едно главно ударение. Напр. сладолед, ветропоказател, бизнес-център. Слято се пишат сложни думи, в които има главна и подчинена основа: юриконсулт, офистехника, пресконференция, рокмузикант.

Съставните думи включват относително самостоятелни елементи, които запазват граматическите си особености, може да се членуват поотделно: кандидат – студент (-ът). Ако съчетанието от прилагателни имена не се схваща като смислово единство, то не образува сложно прилагателно и се пише разделно: конкретно исторически, социално значим, жизнено необходим. Сложни прилагателни имена, образувани от сложни съществителни с полуслято писане (кандидат- студент), се пишат слято: кандидатстудентски изпит.

Сложни прилагателни, образувани от две собствени имена, за назоваване на произход или отношение се пишат слято: димитърдимовски психологизъм. -Наречията наместо, предвид, всъщност, вследствие, навреме, поначало, въкъщи се пишат слято.

Внимание: не смесвайте наречието затова със съчетанието от предлог за и показателното местоимение това. Първото се пише слято, а второто - разделно- напр. Той беше зает, затова не дойде. Той беше получил известието, но не говорихме с него за това. - Отрицателната частица не се пише отделно от глаголите, деепричастията и миналите несвършени причастия: не зная, не знаейки, не знаел. Изключения правят: недочувайки, недвиждайки. Ако думата или формата не се употребява без отрицателна частица(ненавиждам, невръстен, невежа) или тя е сегашно деятелно, минало свършено деятелно или минало страдателно причастие, се образува нова дума, в която отрицателната частица се пише слято (незнаещ, неуспял, недостигнат). Често допускани правописни грешки:

1. Писане на -н- вм. –нн- и обратно в наставки за ж.р. и ср.р. в ед.ч. и в мн.ч. Напр. особена вм. особена .

2. Писане на –т- вм. –тт – и обратно в членувани форми на същ. имена от ж.р. Напр. веста вм. вестта; мисълта вм. мисълта.

3. Замяна на звучна с беззвучна съгласна и обратно- исконен вм. изконен (из- морфема); косидба вм. коситба (- тба- морфема), но: наредба (- ред- коренна морфема).

4. Замяна на о с у или обратно. Напр. огрижен вм. угрижен; усмислям вм. осмислям.

5. Замяна на ъ с а и обратно. Напр. въплащавам вм. въплъщавам (коренът е плът).

6. Писане на я вм. е и обратно. Вървяли вм. вървели; бяли вм. бели.

7. Писане на й вм. и и обратно. Позиций вм. позиции.

8. Писане на глаголно окончание –ме вм. –м за глаголи от първо и второ спрежение. Напр. ходиме вм. ходим.

9. Писане на главна буква вм. малка и обратно. Байганьовци вм. байганъовци; ботеви четници вм. Ботеви четници.

10. Полуслято писане вместо слято или обратно – народно-песенен вм. народнопесенен. Прилагателното е образувано от две думи народна и песен, като първата е подчинена, следователно то се пише слято.

11. Добавяне на букви, изпускане на букви: порастнал вм. пораснал; посна (храна) вм. постна (храна). Добавянето на излишни букви се дължи на свръхстарателност, а изпускането на букви – .

Тирето е пунктуационен знак за по-силно в сравнение със запетаята синтактично-интонационно обособяване. Тире се поставя на мястото на пропусната, но не подразбираща се част в изречението. (Един гледа сватба, друг – брадва.) С тире се отделя обособено пояснение, когато конкретизира предходната част. (Най-доброто решение – да се занесе документът – беше взето единодушно.) Тире се поставя между обобщаващата дума и едно-родните части, които обобщава. (Книги, списания, вестници – всичко за четене може да бъде намерено в клуба.) За логическо изтъкване на вметнати изрази се поставя тире. (Мисля, че нещата имат и друга стойност – морална – и наше задължение е да помним това.) Тире се използва и когато между части от изречение или между изречения в рамките на сложното изречение се изразява неочаквано присъединяване или противопоставяне. И не за песен геният ти слеп - / за груб брътвеж те само бил орисал (Ив. Вазов).

6. Употреба на скоби.

С помощта на скобите се отделят синтактично-интонационно вметнати изрази и цели изречения. Те имат по-голяма отделителна сила от запетаята и тирето. С използването на скоби се подчертава, че ограденият израз има допълнително, уточняващо значение, а може и да се предаде лично отношение на пишещия към написаното. Отдето помина (а той помина навсякъде), по дирята си остави нови ламтежи...(Ив. Вазов)

Внимание: Не се използват скоби, за да се означа, че изразът е излишен. Вместо това ненужният израз се зачертава. В документи и в научни текстове квадратни скоби, ограждащи многоточие, се използват за означаване на пропусната част от цитиран текст, както и да се оградимето на цитирания автор, годината на издаване и страницата на цитирания израз. Напр. [Янакиев, 1978,23].

7. Употреба на кавички. Кавички се употребяват:

а) при пряка реч.

10

цялости в състава на изречението, ако вътре е използвана запетая (напр. в рамките на простото изречение между разширени еднородни части). Кавалът му не свиреше, говореше; ту се издигне нагоре и затрепти във възторг и радост, ту се огъне надолу и ниско заплаче (Й. Йовков).

3. Употреба на двоеточие.

Знакът се употребява в простото изречение пред изброяване на еднородни части, след обобщаващи думи: Кочияшът припряно свали следния багаж : два мукавени кувара, изтъркана пътна чанта и раздрънкана китара(Д. Георгиев). Двоеточие се използва в сложното изречение, за да се разграничат две безсъюзно свързани изречения, които са в подчинително отношение (едното пояснява другото). Напр. Играй си с думите като вълшебник, но се отнасяй към тях внимателно: те отъмъщават, когато не си ловък майстор! (М. Кремен)

4. Употреба на многоточие. Многоточие се пише в следните случаи:

а) в рамките на изречението, за да се отбележи т.нар. емоционална пауза – поради психологически причини; (Пък тогаз... майко, прощавай! Хр. Ботев)

б) в края на изречението, за да се означа прекъсване на мисълта, недоизказване; (Ти наистина нищо не разбираш...)

в) за да се отбележи, че е пропусната част от цитиран текст.

5. Употреба на тире.

7

1на небрежност.

2. Грешки при членуването на съществителни и прилагателни имена от м.р. ед.ч., когато изпълняват службата на граматически подлог – Беше предложен за награда филма(вм. филмът), събрал най-много зрителски гласове. Под влияние на смесването между граматически и смислов (логически) подлог не се членува съществителното име, назоваващо граматически подлог. Аналогичен е случаят с членуването на име подлог в изречение с възвратни глаголи. Напр. Съдебните заседатели решиха: не се признава за виновен обвиняемият(а не обвиняемия).

Пунктуационната норма урежда единната употреба на пунктуационните знаци. Пунктуацията служи за графично разчленяване на писмената реч, за да бъдат адекватно възприемани изразените мисли. Използването на пунктуационните знаци в българския език най-често се определя от строежа на изречението, от интонационните му особености и др. В дадени случаи съществува възможност за избор на пунктуационни знаци със синонимна употреба (напр. между тире и запетая). С предпочитанието си към даден пунктуационен знак пишещият изразява отношение, поставя логическо ударение. Има и пунктуационни знаци, чиято функция е изцяло графична (напр. малко тире). По-важни пунктуационни правила:

1. Употреба на запетая.

Запетаята служи синтактично-интонационно да се разграничават в изречението еднородни части, вметнати думи и изрази, обособени части, както и прости изречения в състава на сложното изречение.

- В рамките на простото изречение еднородните части се отделят със запетая. Петров беше за нея и колега, и приятел, и изповедник. Когато съюзът или е еднократно използван със значение на тоест, сиреч и еднородната част е приложение, тя се отделя със запетая. Напр. Дискурсът, или речевото

поведение на индивида, представя общата култура на личността.

– Със запетая се отделят вметнатите и въвеждащите думи и изрази. Напр. обръщения, междуметия. Употребата на запетая при

вметнати и въвеждащи думи и изрази е задължителна, ако те могат да изпълняват функцията на части в изречението. Напр. Той

наистина не се изказа на заседанието. Но: Той, наистина, не се

изказа на заседанието. Глаголни думи и изрази, както и някои

думи и изрази за противопоставяне, се отделят със запетая: разбира се, мисля, напротив, изглежда, от една страна, от друга страна, обратно. Напр. Ти си останал доволен от срещата, надявам се.

- Не се пишат запетаи при употребата на следните въвеждащи

думи и изрази: за съжаление, навярно, всъщност, като че ли, следователно, обаче, на-пример, вероятно, значи (в смисъл на следо-

вателно), по мое мнение, според мене, може би. Ако между въвеждащата дума или израз и предходната дума, отделена със запетая, има смислова и синтактична свързаност, запетаята се поставя след втората въвеждаща дума. Ако такава връзка липсва,

запетаята се поставя след първата въвеждаща дума. Пред думи и

изрази като следователно, значи, обаче, сякаш, се пише запетая, ако са в началото на просто изречение в състав на сложното.

Напр. Той не се обади, значи няма да дойде.

- Задължително се отделят със запетая обособените части

(включително изрази за сравнение, въведени с като). Напр. Младешките, като по-буйни и весели, бяха настанени на друга маса.

- Простото изречение в състава на сложното се огражда със запетаи, ако е включено в друго просто изречение. Човекът, когото

обичам, е винаги до мен в мислите ми.

- Сложни съюзи не се разделят със запетая. Напр. Никак не му се искаше да отива там, макар че бе необходимо присъствието му.

- Не се пише запетая пред подчинено изречение, въведено чрез съюзна дума, която се предхожда от уточняващо наречие – едва, само, чак,

даже, именно. Напр. Ти ще ме разбереш само когато се поставиш на мое място. Но ако това подчинено изречение предхожда главното, тогава се отделя със запетая. Само когато се поставиш на мое място, ти

ще ме разбереш.

- Пред съюза и се поставя запетая, ако е употребен като присъединителен. Тя може да се замести с точка, ако пишещият иска да постави логическо ударение върху присъединителната част. Пред присъединителен

съюз и то винаги се поставя запетая или точка. Напр. Трябва да се учи, и то не изобщо, не как да е и колкото и да е.

- Ако съюзът и/или се предхожда от подчинено изречение, то се отделя със запетая. Напр. Знаех, че ще победи, и се радвах на успеха му.

- Ако съюзът и се предхожда от обособена част, то тя се отделя със запетая. Напр. Дамата се ръкува с мен, но сякаш с пресилена учтивост, и започна разговора.

- Подчиненото изречение се отделя със запетая, ако е въведено със съюза да и се предхожда от съществително име, придружено от показателно местоимение. Напр. Тази идея, да замине още утре, го караше да

се чувства радостен. Ако съюзът да е използван със значение на ако или на сложен съюз за да, пред него се пише запетая. Напр. Обади му се

още утре, да не се разсърди.

2. Употреба на точка и запетая.

Знакът служи да се отделят относително самостоятелни синтактични

